

τὴν σύνταξιν τοῦ Συντάγματος. Ἀμέσως μετὰ ταῦτα ἐστάλη εἰς τὴν Γαλλίαν ὡς πρέσβυς, ἐν-τολὴν ἔχων νὰ συνομολογήσῃ συμμαχίαν μετ' αὐ-τῆς. Γνωστὸς εἶναι ὁ ἐνθουσιασμὸς μετ' οὗ ὑπεδέχθησαν εἰς τὴν Γαλλίαν τὸν νέον πρέσβυν, γνωστὴ ἡ ἐπιτυχία τῶν διαπραγματεύσεων αὐ-τοῦ, καθὼς καὶ ἡ κατὰ τὸ 1783 ὑπογραφείσα Συνθήκη. Ἀφοῦ ἠσφάλισε τὴν εὐδαιμονίαν τῆς πατρίδος του, δὲν ἔμενε πλέον εἰμὴ ν' ἀπολεύ-σῃ ἐν εἰρήνῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εὐδαιμονίαν, δεχό-μενος, ὡς νέος Τιμολέων, τὰς συμπαθείας καὶ τὰς εὐλογίας τῶν ἐλευθέρων αὐτοῦ συμπολιτῶν. Ἀπέθανε τὴν 17 ἀπριλίου 1790, ἀφείς πένθος μέγα, οὐ μόνον εἰς τὴν πατρίδα του, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας χώρας, καὶ ἰδίως εἰς τὴν Γαλ-λίαν. Τίς ἀγνοεῖ τὴν μεγάλην συγκίνησιν, τὴν γενομένην ἐν τῇ Συντακτικῇ Συνελεύσει τῶν Γάλλων, ὅτε ἔφθασεν ἡ τοῦ θανάτου αὐτοῦ εἰδη-σις; Τίς ἀγνοεῖ τοὺς λόγους δι' ὧν ὁ Μιραμπὼ ἐπροοιμίασε τὴν περὶ πενθοφορίας πρότασιν αὐ-τοῦ; «Ὁ Φραγκλῖνος ἀπέθανεν... Ἐπανῆλθεν» εἰς τοὺς κόλπους τῆς Θεότητος ὁ ἄγγελος ὁ «ἐλευθερώσας τὴν Ἀμερικὴν καὶ διαχύσας φῶς μέγα ἐπὶ τῆς Εὐρώπης! Ὁ σοφὸς τὸν ὁποῖον «δύω κόσμοι ἀντιποιοῦνται, ὁ ἀνὴρ τὸν ὁποῖον ἡ «ἱστορία τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἡ ἱστορία τῶν πο-«λιτειῶν σφετερίζονται ἐπίσης, κατεῖχεν ἀναμ-«φιλόλως θέσιν ὑψηλὴν μεταξὺ τοῦ ἀνθρωπίνου «γένους. Ἰκανὸν καιρὸν αἱ κυβερνήσεις τοῦ κό-«σμου ἀνῆγγελλον πρὸς ἀλλήλας τὸν θάνατον «ἀνδρῶν, οἵτινες μόνον εἰς τοὺς ἐπιταφίους των «λόγους ἐφαίνοντο μεγάλοι! Ἰκανὸν καιρὸν αἱ «αὐλικαὶ διατυπώσεις ἐπέταττον ὑποκριτικὰς «πενθοφορίας. Τὰ ἔθνη μόνον διὰ τοὺς εὐεργέ-«τας των πρέπει νὰ πενθοφορῶσιν! οἱ δὲ ἀντι-«πρόσωποι αὐτῶν μόνους τοὺς ἥρωας τῆς ἀνθρω-«πότητος ὀφείλουσαν νὰ συνιστῶσιν εἰς αὐτὰ ὡς «ἄξιους τιμῆς, κτλ.»

Οὕτως ἀπὸ πρότερον μὲν ἐργάτου τυπογρά-φου, εἶτα δὲ ἀρχηγοῦ καὶ διευθυντοῦ μεγάλου τυπογραφείου, ἡ ἐκ τῆς ἀναλλοιώτου τοῦ χαρα-κτῆρός του χρηστότητος καὶ τῆς εὐεργετικῆς αὐτοῦ φιλοπατρίας νομίμως ἀποκτηθεῖσα δημο-τικότης του ὑπέδειξαν αὐτὸν εἰς τὴν ἐκλο-γὴν τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως ὡς ἄξιον ν' ἀντι-προσωπεύσῃ τὴν ἀρτιγέννητον μεγάλην Ἀμε-ρικανικὴν Συμπολιτείαν παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Γαλλίας Λουδοβίκῳ τῷ ΙΣΤ'.

Διάσημος ἐν τῇ πολιτικῇ καὶ ἐν τῇ ἐπιστή-μῃ, εὐεργέτης τῆς πατρίδος του καὶ τῆς ἀνθρω-πότητος ὀλοκλήρου, ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ ἔγεινε δημοτικώτατος παντοῦ ὅπου τιμᾶται ἡ ἀρετὴ. Καὶ δὲν ὑπῆρξε μόνον πολίτης ἄριστος καὶ ἔξοχος φυσιοδίφης ὁ Φραγκλῖνος· ἀλλὰ καὶ μέ-γας ἠθικολόγος καὶ μέγας ἐργάτης τῆς ἀρετῆς. Τὰ συγγράμματά του ἀναγινώσκονται εἰς ὅλα τὰ ἔθνη καὶ εἰς ὅλας τὰς γλώσσας, μετὰ τῆς αὐ-

τῆς μεγάλης ὀφελείας, ὑπὸ τε νέων καὶ γε-ρόντων.

Προσφέροντες εἰς τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων διὰ τῆς Ἑστίας, διάφορα, μικρὰ μὲν τὸν ὄγκον, μέγала δὲ τὴν ἀξίαν, συγγράμματα τοῦ ἐξόχου τούτου ἀνδρός, προτάσσομεν αὐτῶν τὸν ὑπὸ τοῦ διασήμου καὶ πολὺ παρ' ἡμῖν γνωστοῦ γάλλου συγγραφέως Λαβουλαὶ περὶ τῆς νεότητος τοῦ Φραγκλῖνου, κατὰ τὴν 27 ἀπριλίου 1865, ἐν τῇ Φραγκλινεῖῳ τῶν Παρισίων Ἑταιρίᾳ ἐκφωνη-θέντα λόγον.

«Ὅσα περὶ τοῦ μεγάλου πολίτου Φραγκλῖνου προσφέρομεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας εἶναι ἀρκετὰ, νομίζομεν, εἰς τὸ νὰ καταστήσωσιν ἀγαπητὴν τὴν μνήμην αὐτοῦ. Εἶθε μετὰ τῆς ἀγάπης νὰ συνυ-πάρξῃ εἰς πολλοὺς καὶ ἡ μίμησις τῶν ἀξιαγά-στων ἔργων ἀνδρός, τοῦ ὁποῖου τὸ μακρὸν ἐπὶ τῆς γῆς στάδιον ἐδείχθη ἐκ τῶν ὀρειοτάτων καὶ ὀφελιμωτάτων εἰς τὴν ἀνθρωπότητα!

E. A. ΣΙΜΟΣ.

Λόγος περὶ τῆς νεότητος τοῦ Φραγκλῖνου. 1

Κυρίες καὶ κύριοι,

Συγκροτοῦσα τὴν πρώτην αὐτῆς δημοσίαν συνεδρίασιν, ἡ Φραγκλῖνειος Ἑταιρία ἐνόμισε καὶ πρέπον καὶ δίκαιον νὰ ἀποδώσῃ τὸν φό-ρον τοῦ ὁποῖου ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν, πρὸς τὸν Βε-νικμὴν Φραγκλῖνον, πρῶτον ἐρευρέτην, πρῶτον θεμελιωτὴν τῶν διὰ συνδρομῶν σχηματιζομέ-νων βιβλιοθηκῶν. Ἐτίμησεν ἐμὲ, ἐκλέξασά με ὡς ὄργανον τοῦ τοιοῦτου αὐτῆς σκοποῦ· ἐγὼ δὲ ἐδέχθην τὴν ἐντολὴν ἄνευ ψευδοῦς μετριοφρο-σύνης καὶ μετ' εὐχαριστήσεως.

Ἀπὸ εἰκοσιν ἐτῶν ἐνασχολοῦμαι περὶ τῆς Ἀ-μερικῆς καὶ περὶ τῆς ἱστορίας τῆς πρώτης αὐ-τῆς ἐπαναστάσεως· ἀπὸ εἰκοσαετίας ζῶ μετὰ τοῦ Φραγκλῖνου καὶ τοῦ Βασιγικτῶνος. Δια-κηρύττω ὅτι δὲν ἐγνώρισα ποτὲ πατριώτας ἄλ-λους ἀφιλοκερδέστερους, εἰλικρινεστέρους φίλους τῆς ἐλευθερίας. Τοὺς ἀγαπῶ, καὶ, καθὼς ὅλοι οἱ ἀγαπῶντες, ἔχω ἀνάγκην νὰ λαλῶ περὶ τοῦ ἀγαπωμένου προσώπου, ἔστω καὶ ἂν γίνωμαι πρὸς τοὺς ἀκροατὰς μου ὀκληρὸς.

Δὲν σκοπεύω ἐν τούτοις νὰ σᾶς διηγηθῶ ὅ-λον τοῦ Φραγκλῖνου τὸν βίον. Τοῦτο πράττων, ἤθελα πολὺ μακρηγορήσει· ἄλλως τε, ὁ βίος οὗτος συνεγράφη ὑπ' ἀνδρὸς ὅστις, κάλλιον παν-τὸς ἄλλου, ἐγνώριζε καὶ τὰ ἐλαττώματα καὶ τὰ προτερήματα τοῦ Φραγκλῖνου· ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Φραγκλῖνου. Ἐν τοῖς καλοῖς ἀπο-μνημονεύμασιν αὐτοῦ, ἅτινα ἔπρεπε νὰ ἦναι ἀνά χεῖρας ὅλων τῶν ἀνθρώπων, μᾶς διηγήθη τὴν ἱστορίαν τῆς νεότητός του, τοῦ ἰδιωτικοῦ του βίου μέχρι τοῦ πεντηκοστοῦ πρώτου τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτους· καὶ βραχύτερον, ἐν τινι

1. Προσεχῶς ἡ Ἑστία ἠθ' δημοσιεύσῃ διάφορα συγ-γραμμάτια τοῦ Φραγκλῖνου.
Σ. τ. Δ.

άλληλογραφία, ἦτον μὲν γνωστῇ ἐν Γαλλίᾳ, οὐχὶ δὲ καὶ ἦττον ἐπαγωγῶ τῶν εἰρημένων ἀπομνημονευμάτων, μᾶς περιέγραψε τὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς του, ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὥραν παρ' ὥραν. Ἐκεῖ δύνασθε νὰ ἐκτιμῆσετε, ἐν ὅλῃ τῇ ἀπλότητι καὶ τῇ μεγαλειότητι αὐτοῦ, τὸν ἄνδρα τοῦτον, περὶ οὗ εὐλόγως ἐρρέθη ὅτι δὲν εἶπε ποτὲ λόγον τὸν ὁποῖον δὲν ἔπρεπε νὰ εἰπῇ, ἀλλ' ὅτι εἶπε πάντοτε τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ εἰπῇ λόγον ὅτι ποτὲ δὲν ἔπραξεν ἔργον τὸ ὁποῖον δὲν ἔπρεπε νὰ πράξῃ, ἀλλ' ὅτι ἔπραξε πάντοτε τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ πράξῃ ἔργον. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, ὁ Φραγκλῖνος ἦτον ἐξ ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων, τῶν ἐρωτώντων ἑαυτοὺς διατὶ θὰ γίνεται ἡ ἀνθρωπίνη εὐφυΐα προνόμιον τῶν κακῶν ὁ Φραγκλῖνος εἶχεν εὐφυΐαν, ἤθελε νὰ κάμῃ χρῆσιν αὐτῆς, καὶ ἔθετεν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν χρηστῶν ἀνθρώπων τὸ δῶρον τοῦτο τοῦ οὐρανοῦ.

Θὰ σᾶς διηγηθῶ λοιπὸν μόνον ἐν μικρὸν μέρος τοῦ βίου τοῦ Φραγκλῖνου τῶν ἔργων ἅπερ ἐσύστησεν ἐν Φιλαδελφείᾳ, ὡς πολίτης ἀπλοῦς, πρὶν ἢ εἰσέλθῃ εἰς τὸν πολιτικὸν βίον, τῶν ἔργων ἅτινα δύνανται νὰ ἐνοήσωσιν ὅλοι, ἀρκεῖ νὰ ἔχωσι τὴν νοημοσύνην, καὶ μάλιστα τὴν ἐπιμονὴν τοῦ Φραγκλῖνου. Ἦτον εἰς ἐκ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, περὶ ὧν ὀρθῶς ἠδυνήθη νὰ εἰπῇ ὁ κόσμος ὅτι, ἂν ἐτίθειτο ἐπὶ τραπέζης μαρμαρίνης, ἤθελαν πιάσει ρίζαν. Ἦτον νοῦς εὐθύς, καὶ εἶχεν ὡς ὄργανον αὐτοῦ θέλησιν ἐνεργητικὴν καὶ μηδέποτε δειλιῶσαν.

Δὲν θέλω ὅμως καὶ νὰ περιορισθῶ, λαλῶν ὑμῖν μόνον περὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἢ θέλω νὰ σᾶς λαλήσω καὶ περὶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον δὲν γνωρίζομεν, εἰμὴ ἐξ εἰκόνας παραδεκτῆς κατὰ συνθήκην, ἧτις δὲν εἶνε παντελοῦς ὁμοιότητος, καὶ μάλιστα δὲν γνωρίζομεν, εἰμὴ κατὰ τὰς γηραιάς αὐτοῦ ἡμέρας. Θέλω νὰ σᾶς ζωγραφίσω τὸν Φραγκλῖνον ἐν τῇ νεότητι αὐτοῦ, ἐν τῷ ἰδιωτικῷ αὐτοῦ βίῳ, καὶ νὰ σᾶς δώσω νὰ νοήσετε πῶς κατώρθωσε νὰ γείνη τὸ εἶδωλον τῆς Ἀμερικῆς.

Ἄλλ' ἵνα τοῦτο γείνη, πρέπει νὰ ὀπισθοδρομήσωμεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη, πρέπει νὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν, καὶ νὰ μεταβῶμεν περὶ τὸ ἔτος 1731. Ἄν ἤμεθα ἐν ταῖς Ὁμοσπόνδοις Πολιτεῖαις, τὸ πρᾶγμα δὲν θὰ ἦτον δύσκολον, διότι εἶναι χώρα τῶν πνευμάτων, καὶ θὰ παρακαλοῦμεν ἐν τῶν πνευμάτων αὐτῶν νὰ μᾶς ἐπαναφέρῃ τὸν Φραγκλῖνον. Ἐνταῦθα ὅμως, ἐντὸς τοῦ περιβάλλου τοῦτου, ὅπου οἱ ἄνθρωποι πιστεύουν μόνον ὅσα βλέπουν, ὅσα ζυγίζονται... ὅσα!.. πῶς νὰ κάμωμεν;..

Ἐν τούτοις, ἐπέρχεται μοι μία ἰδέα. Ὑπάρχει τι ἐν ἡμῖν ὅπερ δὲν ζυγίζεται, καὶ ὑπερκατεῖ καὶ χρόνον καὶ διαστήματος, καὶ τοῦτο εἶναι ὁ νοῦς. Παρὰ τῷ Σακεσπέρῳ εἶναι μισρὸν τι δαιμόνιον λέγον ὅτι εἰς τεσσαράκοντα λεπτά

δύναται νὰ περιζώσῃ τὴν γῆν τὸ δαιμόνιον αὐτὸ δὲν τρέχει τόσον ταχέως ὅσον ὁ νοῦς. Διὰ τοῦ νοῦ λοιπὸν σᾶς προτείνω νὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν, καὶ νὰ γείνωμεν νεώτεροι κατὰ τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὅλα ἔτη. Δὲν εἶναι βέβαια μέγα πρᾶγμα.—Ἰδοὺ ἐφθάσαμεν! Ἐλπίζω ὅτι δὲν ἐκουράσθητε πολὺ, καὶ νομίζω ὅτι ὅλων ἡ νεότης ἀνεκαινίσθη ὡς ἡ τοῦ φοίνικος.

Συγχωρήσατέ μοι λοιπὸν νὰ σᾶς ξεναγήσω ἐν τῇ πόλει τῆς Φιλαδελφείας κατὰ τὸ 1731. Εἶναι ἡ μεγαλητέρα τότε πόλις τῆς Ἀμερικῆς, πόλις δέκα χιλιάδων κατοίκων.¹ Ὅτι βλέπετε ἔμπροσθεν τῆς πόλεως εἶναι τὸ λεγόμενον Κοινοτικόν, λειμῶν δημόσιος, ὅπου στέλλονται τὴν πρωτὰν αἱ ἀγελάδες πρὸς νομὴν ἢ δὲ πόλις εἶναι ὡς ἡ μεγάλη ἐκείνη ὁδὸς τὴν ὁποίαν βλέπετε περιφρασσαμένην ὑπὸ κήπων καὶ ξηρῶν αἰμασιῶν. Ἐν μέσῳ μηλεῶν καὶ ροδακινεῶν καρποφόρων, ἴσως διακρίνετε μικρὰς οἰκίας πλινθοκτίστους μετὰ μακρῶν παραθύρων καὶ κλίμακος τριῶν βαθμίδων πρὸ τῆς εἰσόδου. Ἰδοὺ ἡ πόλις τῆς Φιλαδελφείας. Βεβαίως ὅμως γίνομαι προφήτης καὶ σᾶς προαναγγέλλω ὅτι κατὰ τὸ 1863 ἡ πόλις αὕτη θὰ ἔχῃ ἑξακοσίας χιλιάδας κατοίκων ἀπόδειξις τρανὴ τῆς γονιμότητος τῆς ἐλευθερίας!

Ἄς ζητήσωμεν λοιπὸν ἐνταῦθα τὴν οἰκίαν τοῦ κυρίου Φραγκλῖνου, κατοικοῦντος πλησίον τῆς ἀγορᾶς τῶν ἐιδωδίων. Θὰ μᾶς τὴν δεῖξωσιν εὐκόλως.—Ἰδοὺ μᾶς τὴν ἔδειξαν. Ἄς εἰσέλθωμεν ἀνοικτὴ εἶναι ἡ θύρα. Εἴμεθα ἐντὸς τῶν μεγάλων τῆς πόλεως τυπογραφείων. Εἶναι δύο πισστήρια, καὶ ὁ Φραγκλῖνος ἔχει πλησίον του καὶ μαθητὴν. Βλέπετε τὸν Φραγκλῖνον ἐργαζόμενον, καὶ ἔχοντα ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ τὸ πρόγευμά του. Λιτὸν εἶναι τὸ φαγητόν του.—Ὁ Φραγκλῖνος δὲν εἶναι ἑκατομμυριοῦχος.—Ἄγγειον πῆλινον περιέχον γάλα, καὶ κοχλιάριον ἐκ κασσιτέρου. Ὅχι τώρα, ἀλλὰ ἀκολούθως, ὅταν θὰ γείνη πλοῦσιος, ὁ Φραγκλῖνος θὰ ἔχῃ κοχλιάριον ἀργυροῦν καὶ φλυζάνιον ἐκ φαρφουρίου. Ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸ ἀκόμη πρέπει νὰ τὸν ἀναγκάσῃ ἡ σύζυγός του, διότι εἶναι ἔξοδον μάταιον καὶ κεφάλαιον μηδὲν παραγωγικόν.

Τὴν ὥραν ταύτην, ὁ Φραγκλῖνος ἐργάζεται στοιχειοθετῶν. Ἡμποροῦμεν νὰ κυττάξωμεν ἄνευ ἀδιακρίσεως ὑπεράνω τῶν ὤμων του εἶναι ἡ Ἐφημερίς τῆς Πενσυλθανίας. Συνθέτει ἀγγελίαν.—Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Φραγκλῖνος εἶναι ὁ ἐφευρὼν ἢ τελειοποιήσας τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἐφημεριδογραφίας.—Ἄς παρατηρήσωμεν τί ἀναγγέλλει: «Ἐλησμονήθη, πρὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ἡμερῶν, ἐπὶ τῶν στασιδίων τῆς ἐκκλησίας σύνοψις ἐκ μαροκίνου ἐρυθροῦ, τὴν τομὴν ἐπίχρου-

¹ Ἡ Φιλαδέλφεια περιέχει σήμερον ἐπέκεινα τῶν 600, 000. Ἰππῆρε δὲ μητρόπολις τῶν Ὁμοσπόνδων Πολιτειῶν μέχρι τοῦ 1800.

σοσ, καὶ φέρουσα ἀρχικὰ στοιχεῖα Δ. Φ. (Δεβόρα Φραγκλίνου.) Ὁ εὐρὼν παρακαλεῖται ν' ἀνοίξῃ τὸ βιβλίον τοῦτο ἐν τῇ ὁγδόῃ ἐντολῇ, καὶ, ἀφοῦ τὴν ἀναγνώσῃ, νὰ βάλῃ τὸ βιβλίον εἰς τὴν θέσιν του. Ἄλλαι ἔρευμαι δὲν θὰ γείνουσι.»

Ἄς τὸν ἀφήσωμεν νὰ τελειώσῃ τὴν ἀγγελίαν του, καὶ ἄς ἰδοῦμεν ποῖον εἶναι τὸ πλησίον του χειρόγραφον. Εἶναι τὸ Ἡμερολόγιον τοῦ ἀνθρωπίνου Ρικάρδου, διὰ τὸ ἔτος 1731. Τί περιέχει; Ἄς ἀναγνώσωμεν ὀλίγον·

«Τρεῖς εἶναι οἱ ἀξιόλογοι φίλοι· γραῖα σύζυγος, γέρον σκύλος καὶ τὰ μετρητὰ.

»Τρεῖς γυναῖκες ἠμποροῦν νὰ φυλάξουν μυστικόν ἀρκεῖ ν' ἀπέθαναν αἱ δύο.»

Συγχαρῆτε! Ἐσφρα, ἀνέγνωσα κακῶς· λέγει τρεῖς ἀνθρωποι, καὶ ὄχι τρεῖς γυναῖκες. Ὁ Φραγκλῖνος ἐνόει ἀνδρας καὶ γυναῖκας ἀδιακρίτως.

Ἐξακολουθῶ.

«Παραπονεῖσαι ὅτι ἠπατήθης. Ποῖος εἶναι ὁ συχνότερα ἀπατήσας σε; — Ἀπόκρισις· «Σὺ ὁ ἴδιος.»

Βλέπετε ὅτι ὁ Φραγκλῖνος εἶναι ἀνθρωπος πολὺτεχνος. Ἐφημεριδογράφος, ἡμερολογιογράφος, καὶ ἐν ταῖς Ἡμερολογίαις του, χρείας τυχοῦσης, ποιητής. — Ἡ ποίησις του ἐν τούτοις, ὁμολογητέον, δὲν ὑψόνεται ὑπεράνω τοῦ Ἡμερολογίου. Ἐπειτα, καὶ τί ἀκόμη δὲν εἶναι! Χαράκτης, στοιχειοχύτης, στοιχισταϊάρχης, χαρτοπώλης, καὶ ἐν ἀνάγκῃ, ὡς φέρεται ἐν ταῖς ἀγγελίαις του, πωλῶν καφὲν καὶ ρόμιον. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, τίποτε δὲν τὸν πτοεῖ, τίποτε δὲν τὸν τρομάζει, διότι πιστεύει ὅτι ἡ ζωὴ ἔγεινε διὰ τὴν ἐργασίαν, καὶ ὅτι πᾶσα τιμίαι ἐργασία εἶναι ἀξία ἀμοιβῆς.

Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, διὰ κόπων καὶ οικονομιῶν, ἔφθασε νὰ πλάσῃ δι' ἑαυτὸν ἔντιμον θέσιν.

Ἴδου, ἴσως εἰπῆτε, ἀνθρωπος εὐχάριστος· ἀλλ' ἡμεῖς γνωρίζομεν πολλοὺς ἄλλους ὡσάν αὐτὸν, ἔχοντας θέλησιν ἐνεργητικὴν καὶ ἐπιθυμοῦντας νὰ πλουτίσουν. Τοῦτο δὲν ἔχει τίποτε ἔκτακτον, καὶ ἰδίως τίποτε ἄξιον νὰ προταθῇ εἰς τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀνθρώπων.

Ὅχι! ἡμεῖς δὲν εἶδαμεν ἀκόμη εἰμὴ τὸ ἡμισυ τοῦ Φραγκλίνου. Εἶδαμεν τὸν Φραγκλῖνον θέλοντα νὰ ὑψωθῇ, ἀλλὰ δὲν τὸν εἶδαμεν ἀκόμη θέλοντα νὰ ὑψώσῃ μετ' αὐτοῦ καὶ τοὺς ἄλλους. Καὶ ἐν τούτοις, ἡ τοιαύτη ἰδέα δὲν τὸν ἐγκατέλιπε ποτέ· δὲν ἠθέλησε ποτέ νὰ διδαχθῇ χωρὶς νὰ διδάξῃ τοὺς ἄλλους· δὲν ἠθέλησε ποτέ νὰ πλουτίσῃ χωρὶς νὰ πλουτίσῃ τοὺς ἄλλους· δὲν ἠθέλησε ποτέ νὰ ᾔται ἐλευθέρους χωρὶς νὰ ᾔται καὶ οἱ ἄλλοι ἐλευθέρου μετ' αὐτοῦ.

Κατὰ τὸ εἰκοστὸν τῆς ἡλικίας του ἔτος, — ἐπισθοδρομοῦμεν ὀλίγον· εἶμεθα εἰς τὸ 1726, —

ὁ Φραγκλῖνος εἶναι ἐργάτης τυπογραφείου, μὴ ἔχων ὅλας τὰς ἡμέρας τί νὰ προγευματίσῃ, ἀλλ' ἔχων ἤδη τὴν θέλησιν νὰ διδαχθῇ, καὶ τότε συλλαμβάνει τὴν ἰδέαν νὰ συστήσῃ σύλλογον. Ζητῶν δὲ ὄνομα διὰ τὸν σύλλογον τοῦτον, τὸν ὠνόμασεν ἰσπανιστὶ Γιουνταν (συνάθροισιν.) Ἄλλ' οἱ Φιλαδελφεῖς, βλέποντες ἐκ ποίων προσώπων ἐσύγκειτο ἡ ἔντιμος ὁμήγυρις ἐκεῖνη, καὶ θέλοντες ὀλίγον νὰ τὴν χλευάσουν, τὴν ἐπωνόμασαν *Σύλλογον τῶν δερματίνων ζωσμάτων*, διότι, ὡσεπιτοπολὺ, ἐργάται φοροῦντες, κατὰ τὸ σῆθηδες, ἐμπροσθέλλας μακρὰς ἐκ δέρματος, συνήρχοντο κατὰ πᾶσαν παρασκευὴν ἐσπέρας, συνομιλοῦντες καὶ συζητοῦντες ἐπὶ διαφόρων ἀντικειμένων. Τὰς συζητήσεις ταύτας γνωρίζομεν ἤξεύρομεν περὶ τίνοσ ἐνησχολοῦντο οἱ διάφοροι ἐκεῖνοι τεχνῖται, τυπογράφοι, τέκτονες, λεπτοουργοί, ὑποδήματοποιοί, κτλ.

Πρὸ παντὸς ἄλλου, ἄς δώσωμεν μίαν σπουδαίαν ἐξήγησιν. Εἶμεθα εἰς τὸ 1726. Ἄν τὰ πράγματα συνέβαιναν ἐν Γαλλίᾳ, θὰ ἦσαν λογομαχίαι μετὰξὺ Ἰησοῦιτῶν καὶ συνεδρίων· καὶ ἂν ἐφαίνετό τις τῶν διαμαρτυρομένων, θὰ ἐστέλλετο εἰς τὸ κάτεργον. Εἶμεθα ὅμως ἐν Φιλαδελφείᾳ, καὶ ὁ Φραγκλῖνος θέλει νὰ ἔρχεται ὁ κόσμος εἰς τὴν Γιουνταν μὲ τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ στήθους, ὁμνῶν ὅτι ποτὲ δὲν θὰ ζητηθῇ ποῖον εἶναι τὸ φρόνημα, οὔτε ποῖον τὸ θρήσκευμα οὐδενὸς ἐκ τῶν μελῶν τῆς Γιούντας. . . ὅτι οὐδεὶς ποτὲ θὰ ὑπαινιχθῇ τοιοῦτό τι ἐν τῇ συζητήσει, καὶ προσέτι, πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ἐξ ἀπολύτου βεβαιώσεως δυσαρρεσκείας, δὲν θὰ ᾔται ποτὲ συγχαρημένον νὰ λέγῃ τις *βεβαιῶνω, εἶμαι βέβαιος, ἀλλ' ὑποθέτω, νομίζω, μοὶ φαίνεται*· ἐν ἐνὶ λόγῳ, εἰσήγαγε τὴν ἀβροφροσύνην, καὶ δι' αὐτῆς, οὐ μόνον τὴν κοσμιότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν καλὴν συνεννόησιν καὶ τὴν φιλικὴν ἁρμονίαν μετὰξὺ τῶν συνεταίρων.

Καθιέρωσε σειράν τινα ζητημάτων, εἰκοσιτέσσαρα τὸν ἀριθμὸν, καὶ τὰ ζητήματα αὐτὰ τὰ ἀνεγίνωσκον κατὰ πᾶσαν παρασκευὴν, ἡσυχῶς καὶ βραδέως, εἰς τὸν τρόπον, λέγει ὁ Φραγκλῖνος, ὥστε νὰ γεμίζεται καὶ νὰ κενόνηται ποτήριον κρασίου μετὰξὺ ἐκάστου αὐτῶν.

Ἴδου μερικὰ ἐκ τῶν ζητημάτων τούτων·

«Ἐμάθετε κατὰ τὰς τελευταίας ὀκτὼ ἡμέρας σπουδαῖόν τι ἐν τῇ ἱστορίᾳ, τῇ φιλολογίᾳ ἢ τῇ πολιτικῇ;

»Ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν διάσημός τις ξένος, τὸν ὁποῖον νὰ θέλωμεν εὐχαρίστως ν' ἀκούσωμεν;

»Εἶναι τις ἐν τῇ πόλει τελευταῖον πλουτήσας, καὶ ἠμπορεῖτε νὰ μάς εἰπῆτε πῶς τοῦτο ἐγένετο;

»Εἶναι τις ἀπ' ἐναντίας πτωχεύσας, καὶ ἠμπορεῖτε νὰ μάς εἰπῆτε πῶς καὶ διατί; Μήπως

διά τῆς ἀκολασίας του ἢ τῆς κακῆς του διαγωγῆς ;

«Εἶναι τίποτε νὰ πράξωμεν, ὅπερ νὰ ἦναι ὠφέλιμον εἰς τινὰ ἐξ ἡμῶν, εἰς τὴν πατρίδα ἢ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ;»

Ἴδου φιλοδοξία ἥτις ἡμπορεῖ νὰ φανῇ ὀλίγον ὑπερβολικὴ διὰ πτωχοῦς ἐργάτας, κατοίκους μικρᾶς πόλεως κειμένης ἐν μέσῳ τῆς ἐρήμου· ἀλλ' ἡ τοιαύτη φιλοδοξία εἶναι ἐπαινετῆ· μόνοι οἱ ἀγαπῶντες τὰ μεγάλα πράγματα πράττουν τὰ καλὰ πράγματα, καὶ καλὸν εἶναι νὰ τ' ἀγαπῶσιν ἀπενωρίς.

Ἴδου τὸ πρῶτον ἔργον τοῦ Φραγκλίνου· ἡ σύστασις τοῦ συλλόγου τούτου τὸν ἔκαμεν εὐτυχῆ ἐπὶ πενήτην καὶ πλείονα ἔτη. Ποτὲ δὲν ἠθέλησε νὰ κάμῃ αὐτὸν ἔργον προσωπικῆς φιλοδοξίας, καὶ δὲν ἠθέλησε ποτὲ νὰ ἦναι τὰ μέλη αὐτοῦ πλείονα τῶν δώδεκα. Συνφωνήθη ὅμως ὅτι ἕκαστον τῶν μελῶν ἠδύνατο νὰ συστήσῃ ἄλλον πλησίον σύλλογον, καὶ οὕτως ἐσχηματίσθησαν ἐν τῇ πόλει τῆς Φιλαδελφείας καὶ ἀλλαχοῦ πολλαὶ μικραὶ ἑταιρίαι, τῶν ὁποίων τὰ μέλη συνήρχοντο εἰς ὀμιλίαν καὶ συζήτησιν. Ὑπῆρξε δὲ τοῦτο ἐν τῶν μεγάλων μέσων ὅσα μετεχειρίσθη ὁ Φραγκλίνος ἵνα καταστήσῃ κοινὰς τὰς ἰδέας του.

Μία τῶν πρώτων του ἰδεῶν ὑπῆρξε, κατὰ τὸ ἔτος 1731, ἡλικίαν ἔχοντος εικοσιπέντε ἐτῶν, ἡ σύστασις βιβλιοθήκης. Ἦσαν τότε ἐν Ἀμερικῇ τὰ βιβλία πολὺ σπάνια, διότι ὅλα ἤρχοντο ἐξ Ἀγγλίας, ἐν Ἀμερικῇ δὲ ἐτυπώνοντο μόνον βιβλία προσευχῆς καὶ θεολογίας, ἢ ἀλφαριθμητάρια, ἡμερολόγια κτλ. Τὰ σπουδαῖα βιβλία ἔπρεπε νὰ προμηθεύωνται ἐκ τῆς Εὐρώπης· ἐπειδὴ δὲ ὡσεπιτοπολὺ ταῦτα ἦσαν μεγάλα, εἰς φύλλον ἢ εἰς τέταρτον, ἢ ἀξία αὐτῶν ἦτον καὶ αὐτὴ μεγάλη.

Πτωχὸς δὲ ὢν αὐτὸς, ὁ Φραγκλίνος δὲν ἔδύνατο νὰ ἔχῃ βιβλιοθήκην ἰδίαν· ὅθεν ἐστοχάσθη νὰ σχηματίσῃ μίαν μετὰ τῶν φίλων του συνεταιρικῶς.

«Ἐσκέφθην, λέγει, ὅτι ἂν ἤθελα ἀναγγεῖλαι ὡς προερχόμενον ἐξ ἐμοῦ τὸ σχέδιον τῆς συστάσεως βιβλιοθήκης, δὲν θὰ μὲ ἤκουαν· ὅθεν εἶπα ὅτι ἑταιρία τις φίλων συνέλαβε τὴν ἰδέαν ταύτην, καὶ τοῦτο μοὶ ἐπέτρεπε νὰ τὴν ἐπαινέσω καὶ νὰ κηρύξω ὅτι τὴν εὗρισκα λίαν κοινωφελῆ. Ἐκτοτε, μετεχειρίσθη τὸ αὐτὸ μέσον καὶ εἰς ἄλλας ἐπιχειρήσεις, καὶ πάντοτε μοὶ ἐπέτυχεν.»

Ἐπρότεινε λοιπὸν τὸν τοιοῦτον συνεταιρισμόν. Ἐκαστος τῶν συνταίρων ἔπρεπε νὰ πληρώσῃ δύο λίρας ἅπαξ, ὡς ἀγορὰν τῶν πρώτων βιβλίων, καὶ δέκα σκελλίνα κατ' ἔτος πρὸς συντήρησιν τῆς βιβλιοθήκης.

Ἡ συνδρομὴ ἐπέτυχεν· ἀλλὰ δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ εὐρεθῶσι τὰ βιβλία, διότι ἔπρεπε νὰ

ἔλθωσιν ἐξ Ἀγγλίας. Ἦσαν ἐν τούτοις ἐκεῖ ἄνδρα τινὰ ζηλωτὴν καὶ πρόθυμον, ὅστις διέμεινε πάντοτε φίλος τοῦ Φραγκλίνου, τὸν Πέτρον Κόλλινσον, ἓνα τῶν ἀνταποκριτῶν ἐκ τῶν ὁποίων ἤθελα ἐπιθυμήσει ἓνα καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν Ἑταιρίαν, καὶ οὗτος, ἂν ἡ ἐν Φιλαδελφείᾳ Ἑταιρία εἰζῆτει εἴκοσι τόμους, εὗρισκε τρόπον νὰ στείλῃ τριάκοντα διὰ τῶν αὐτῶν χρημάτων. Πολλάκις δ' ἐπρόσθετε καὶ ἐργαλεῖα, καὶ ἐκ τῶν πρώτων τούτων ἐργαλείων φυσικῆς, σταλέντων παρ' αὐτοῦ εἰς Ἀμερικὴν, ἐδόθη ἀφορμὴ ν' ἀναπτυχθῇ παρὰ τῷ Φραγκλίνῳ τὸ παρατηρητικὸν ἐκεῖνο πρὸς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας πνεῦμα, εἰς τὸ ὅποιον ὀφείλομεν τόσας ἀξιολόγους ἀνακαλύψεις.

Ἰδρυθεῖσης ἅπαξ τῆς βιβλιοθήκης, ὁ Φραγκλίνος συνέταξε τὸν κατάλογον, καὶ, ἐπειδὴ δὲν ἦτον πλούσιος, βλέπομεν ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς Ἑταιρίας ὅτι, ἐπὶ δύο ἔτη, ἀπληθάλῃ τῆς ὑποχρέσεως τοῦ νὰ καταβάλλῃ τὰ δέκα κατ' ἔτος σκελλίνα, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἐτύπωσε τὸν εἰρημένον κατάλογον, καὶ διάφορα ἄλλα τῆς Ἑταιρίας ἔντυπα.

Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη, τῆς ὁποίας ἡ ἀνάπτυξις ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς βραδεῖα, ἔμεινε πάντοτε βιβλιοθήκη ἰδιωτικὴ! Πεντήκοντα ἔτη μετὰ τὸν σχηματισμὸν αὐτῆς, δὲν εἶχεν ἀκόμη πλείονας τῶν 6,000 τόμων· μετὰ ἐβδομήκοντα πέντε ἔτη, 14,000. Σήμερον δὲ καλεῖται Βιβλιοθήκη τῆς Φιλαδελφείας, καὶ περιέχει 80,000 τόμους. Εἶναι ὅμως πάντοτε ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Φραγκλίνου καὶ τῶν φίλων του· εἶναι αὐτὸς ὁ πρῶτος σπόρος ἀναπτυχθεὶς, καὶ βλέπετε πόσον εἶχομεν δίκαιον νὰ λάβωμεν ὡς ἐπώνυμον τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης ἄνδρα γνωρίζοντα νὰ ρίψῃ εἰς τὴν γῆν σπέρμα τοσαύτης γονιμότητος καὶ καρποφορίας.

^{Ἐπιταὶ τὸ τίλοσ.}

EDOUARD LABOULAYE.

ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ

Συνέχεια καὶ τέλος· ἐστὶ σελ. 76.

«Ὅτε οἱ Τοῦρκοι τῷ 1483 κατέκτησαν τὴν Ἐρζεγοβίνην, εὗρον τρεῖς θρησκείας ἐν αὐτῇ, τοὺς ὀρθοδόξους, τοὺς καθολικοὺς καὶ τοὺς βογομίλους.

Οἱ τελευταῖοι ἀκριβῶς εἶπειν ἦσαν ὑποδιαίρεσις τις τῆς αἰρέσεως τῶν Μανιχαίων, καὶ ἀπέστησαν πρὸς τὸν Μωαμεθανισμόν ἄνευ δυσκολίας, διότι ἡ πίστις αὐτῶν ὁμοιάζεν ἐν πολλοῖς πρὸς τὰς διδασκαλίας τοῦ Κορανίου. Πολλοὶ τῶν πλουσίων καθολικῶν, οἱ φρονούντες τὰ τοῦ κόσμου τούτου, ἐγένοντο ὡσαύτως μουσουλμάνοι, ἰδίως ἐκ τῶν ἀνωτέρων τάξεων· μέρος αὐτῶν ἔφυγε τὴν χώραν, μέρος δὲ, τὸ πτωχότατον καὶ στερούμενον μέσων, ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ πατρικοῦ